

Politická ekonomie hospodářského rozvoje

Mezinárodní politická ekonomie
2008

Chudoba a aspirace

- **Chudoba** byla vždy, ale dnes je méně akceptována jako osud je v **dispozici** lidstva
- **AIC/NIC** - únik z chudoby je možný
- Touha po **růstu** – univerzální **ideologie** – rostoucí **očekávání**
- **Nerovnost internacionalizována** (rozdíl v rámci státu – mezi státy - kde se člověk narodí)
- **Třídní konflikt** (?) v rámci národa - mezi třídami národů
- Změna skutečnosti / vnímání - **rozvoj a zaostalost** - významné **téma v IR -IPE**
- **Teoretické přístupy: liberalismus**, klasický **marxismus** a **underdevelopment** pozice, **teorie zaostalosti**
- Fungování **světové ekonomiky** (GE) jako **příležitost** vs. zdroj **zaostalosti** pro LDCs

Teoretické přístupy

- Paradigmata: liberalismus vs. marxismus (+ ek. nacionalismus)
- Specifické teoretické koncepce:
 - **Strukturalismus** – Underdevelopment position (60-70 léta)
 - **Dependency theory** - Under development position (80 léta)
 - **Neoliberalismus** (70-80 léta)
 - **Developmental state** (90 léta)

Liberalismus

- **GE pomáhá** ekonomickému rozvoji (ED)
- **Nejdůležitější faktor** - **efektivita organizace domácí ekonomiky** – odstranění překážek
- Interdependentní **GE** (svobodný trh, specializace) **je zdroj domácí ER**
- **Ekonomické toky** přenášejí **růst z AIC** (motor) **na LDCs** (menší trhy)
- **LDCs** (minimum úspor, nadbytečná prac. síla) získávají **kapitál** a **uplatnění** pro pracovní sílu
- Úspěch **NIC** vs. **LATAM** a **Afrika**
- Zásadní **problémy LDCs**– **zemědělství, vzdělání, úspory, vláda**
- **Klíčem k ED** je schopnost ekonomiky **transformovat se v reakci na změněné podmínky**
- **Negativní jevy** : celní bariéry, nadhodnocená měna, urban bias, ekonomický nacionalismus
- Největší **problémy LDC**: jsou **nedostatečná integrace do GE** a špatné **domácí politiky**
- **Kritika**: L. ignoruje politické a sociální faktory

Klasický Marxismus

- Marx - **Kapitalismus** jako celosvětový dynamický **expanzivní proces**
- Spol. **zaseknuty** - jednota **zemědělství** a manufaktur na úrovni vesnice, parazitistická **elita**
- Žádná vnitřní **síla k posunu** – vnější síla západního **imperialismu** je nutná
- Trh vytváří v jednotlivých zemích proti sobě stojící **třídy**
- Lenin – **modernizace** v důsledku exportu **kapitálu a znalostí z AIC do LDC**- rozvoj kolonií a zbrždění AIC
- **K. rozvíjí svět** a tím zasévá svou **vlastní zkázu** – **pomáhá konkurentům** – zvyšující se **rivalita** mezi AIC a nastupujícími ekonomikami – imperiální spory
- **K. rozvíjí svět**, ale nečiní tak **rovnoměrně, kontinuálně** či **neomezeně**
- Na rozdíl od L. **šíření trhu není spontánní** a kontinuální – je to proces plný politických **konfliktů** – tento proces dosáhne svých mezí a pak bude **nutný přechod k S.**
- *Barevné rasy dostanou skrze K. nástroj k vlastní emancipaci*

Underdevelopment position

- Kolonie získaly **nezávislost** - zůstaly **nerozvinuté** - závislé na **AIC+MNC**
- **Zaostalost je důsledkem fungování GE**
- **GE** funguje systematicky tak, že **udržuje LDCs v zaostalosti**
- **Nerovná směna – směnné relace jsou vychýleny proti LDCs**
- Nurske, Myrdal, Winter, Prebisch
- **Strategie ISS** – nahrazování vývozu – je třeba rychlá **industrializace** a nahrazování vlastní výrobou toho co bylo dříve importováno
- **Dependency theory**
 - nahrazuje Strukturalismus jako hlavní směr v 60 a 70letech (ISS zkrachovala - recepty radikálnější – revoluce)

Strukturalismus

- V 19.st. trh vedl k rozvoji – 20.st charakter obchodu a struktur – není možné
- Struktury: přelidněnost, zemědělství, očekávání - úspory, komoditní export, elity – LDC uvězněny – nemohou uniknout samy
- Late/Late LDC: technologická propast, marginalizace, sociální disciplína, konzervativní síly a struktury, populační problémy a klimatické podmínky
- Winter – Prebisch (UNCTAD 1964): jádro (industr.) a periferie (zaostalé), technologický rozvoj hlavní silou, projevuje se různě
- Tech.rozvoj + cenové změny + rozdíly v poptávce (prům.výr. a primární) – zhoršování **směnných relací** (klesají ceny exp. vs. růst ceny importů).
- AIC: je možný **přesun zaměstnanosti** – není velká **nezaměstnanost** + jsou silné **odborníky** – dochází i tak k **růstu mezd** + monopoly
- LDC:
 - technologický rozvoj přiveden z venku a to do oblasti **těžby** a produkce **exportů** do AIC
 - nepružné **struktury** a **nemobilní faktory** neumožňují **adaptaci** na cenové změny
 - zvýšená **produktivita v primáru**, **nedostatek kapitálu** (úspory) a spotřeba elit – zvyšují **nezaměstnanost**.
 - **nadbytečná pracovní síla** + **slabé odborníky** znamená **pokles mezd**
 - ovoce technologického rozvoje se **přemísťuje do RE**
- LDC exp. čím dál větší množství aby financovaly imp. - **pesimismus k ED exportem**
- Doporučení: IO (UNCTAD) – **industrializace**, **export prům.** do AIC; **stabil.komodit**
- ISS + **protekcionalismus**, podpora **FDI do průmyslu**, **společné trhy LDC**

Dependency theory

- **Závislost** (Dos Santos) ekonomika země podmíněna rozvojem a ekonomiky které je podřízena
- **Interdependence** je vztahem **závislosti** – pokud určitá země je schopna **expandovat vlastními silami - ostatní pouze v důsledku** této expanze
- **Marxistická** analýza doplněná ekonomickým **nacionalismem**
- **DT odmítá**, že by se periferie mohla **emancipovat** – pokračuje **závislost ekonomická – MNC** základní **instrument** kapitalistické dominance
- **Frank – K. produkoval zaostalost** v minulosti a **pokračuje** v současnosti
- **Kauzální souvislost:** **závislost je příčinou zaostalosti**
- **Zaostalost:**
 - **L.:** situace v níž se nacházejí ti co **nezachytili trendy**
 - **DT:** **výsledek** pokračujících vztahů **nadvlády** a závislosti mezi AIC a LDCs
- **Kolonialismem - neokolonialismem** a přežilo to i **ISS!**
- **Opuštění strukturalismu – ISS nedokázala změnit** tradiční podmínky
- **Koalice** feudálních **elit** s mezinárodním **kapitalismem posílila** závislost! – státy **ztratily kontrolu** nad svou **ekonomikou – MNC** – situace je horší
- **Řešení:** **socialistická a národní revoluce** – **spravedlivá autonomní společnost**

Řešení (Dependency theory)

- V některých zemích došlo k rychlému „rozvoji“ i přes závislost – jde však jen o růst, nikoliv o rozvoj- nespěje k národní nezávislosti
- **Surovinové exporty, MNC, příjmové nerovnosti, trhy práce**
- **Parazitistická aliance + vtažení společnosti do GE = past**
- Řešení
 - **přetrhání vazeb s mezinárodním kapitalismem**
 - **svržení elity** a nahrazení takovou, která bude **sledovat NI**
 - **industrializace ekonomiky**
 - zrušení privilegií, **dosažení sociální a ekonomické spravedlnosti**
- **Cílem nové elity je vytvořit spravedlivý a silný stát.**
- V důsledku úspěchu **NIC** - opět **příklon ke klasickému marxismu** (Kapitalismus znamená– závislý rozvoj)
- **DT – autonomní rozvoj = nezávislý národní stát (cíl!)**

Rozvojové strategie

- **Autonomní rozvoj** – ISS + ek.nacionalismus (nebo **DT**)
- **Ekonomický regionalismus** – FTA a CU mezi LDCs; investment codes (proti MNC); obchod LDC-LDC
- **Preferenční režimy** – Lomé, Caribbean Basin
- **Formování komoditních kartelů** (OPEC, bauxit, měď, cukr, banány) – problematické, musí být velmoc, která to manažuruje
- **Reforma mezinárodního řádu - New International Economic Order (NIEP)** – více moci v MEO; - preferenční dohody; -zahraniční pomoc; - snížení cen zahraničních technologií; - zvýšení kontroly MNC; -zlepšení směnných relací ve prospěch surovin
- **Státem podporovaný rozvoj** – průmyslové politiky (šampióni – monopoly a specializace)
- **Rozvoj tažený exportem** (EOS) – kumulace kapitálu, export procesing zones, superkompetitivní trhy, kulturní specifika

Neoliberalismus

- **Příčinou zaostalosti vládní politiky** - narušují tržní stimuly
- **Stát je problém**, nikoli řešení - vysoká inflace, hluboké dluhy, nízká podnikavost)
- **Doporučení** – spravte ceny a stáhněte stát z ekonomiky – **soukromé podnikání se postará o zbytek**
- Liberalizace bude následována **konvergencí**
- **Dlužnická krize: krach ISI** - v 70.letech LDC půjčovaly na kapitálových trzích (snaha obejít MNC a kondicionalitu)
- **Strukturální přizpůsobení** – odklon k ELG, redukce státu, reformy veřejného sektoru - srovnání platební bilance, pak restrukturalizace
- **Washingtonský konsenzus**
 - redukce role státu
 - otevření se světu - liberalizace
 - deregulace, privatizace
 - růst tažený exportem (ELG)
 - vyrovnané rozpočty – nízká inflace
 - **efektivní stát** – vláda nezkorumpovatelných technokratů

„Developmental state“ teorie

- **NIC: klíčová role státu a jeho průmyslová politika (Amsden, Wade)**
- **Vlády: pobídky, povzbuzují investice do **strategických podniků**, oblasti kritické pro rozvoj-podpora pak liberalizace, **exportní pobídky** (**Governed capitalism**)**
- **Pozdně-pozdní rozvoj ospravedlňuje + problém kolektivní akce**
- **Vládní politiky mají předvídat budoucí komparativní výhody a průmyslová politika má tak vést spíše než následovat trh (!)**
- **Proč se to povedlo v SEA? unikátní vnitřní i vnější faktory**
 - **Vnitřní podmínky: stát je autonomní na PG; úzce spolupracuje s business; asijské hodnoty (důvěra a podřízení vs. souhlas a odpovědnost); zásadní reformy (pozemkovou, vzdělávací a reformu příjmů)**
 - **Blízké vztahy mezi vládou, bankami a průmyslem (aliance capitalism)**
 - **Vnější podmínky: studená válka (USA jsou velkorysé), infrastruktura a vzdělání + liberální světová ekonomika (!)**
- **Kauza Latinské Ameriky: hospodářský rozvoj je prostředek politické nezávislosti, nikoli cíl sám osobě.**
- **Vrchol atraktivity: ospravedlnění pokusů státu kontrolovat ekonomiku natolik, aby trh nemohl rozhodnout o mezinárodní dělbě práce**